

Tijorat banklarida ipoteka kreditlarini rivojlantirishning ustuvor yoʻnalishlari va takomillashtirish takliflari

Asilbek Azizbek-oʻgʻli Mamirov
asiliyo12@gmail.com
Andijon davlat texnika insituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada tijorat banklarida ipoteka kreditlarini rivojlantirishning ustuvor yoʻnalishlari hamda ularni takomillashtirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Ipoteka kreditlari aholining uy-joy bilan taʼminlanish darajasini oshirishda hamda qurilish sohasining rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida ipoteka kreditlari tizimining iqtisodiy mohiyati, bank tizimidagi oʻrni va rivojlanish omillari oʻrganildi. Shuningdek, ipoteka kreditlarini rivojlantirishda bank kapitali, foiz siyosati, davlat dasturlari hamda raqamli texnologiyalarning roli tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga koʻra ipoteka kreditlash tizimini takomillashtirish uchun kredit resurslarini diversifikatsiya qilish, risklarni samarali boshqarish va ipoteka bozorini institutsional rivojlantirish zarurligi asoslab berildi.

Kalit soʻzlar: ipoteka krediti, tijorat banklari, uy-joy bozori, kredit portfeli, bank tizimi, foiz stavkasi, ipoteka bozori

Priority areas for the development of mortgage loans in commercial banks and proposals for improvement

Asilbek Azizbek-oʻgʻli Mamirov
asiliyo12@gmail.com
Andijan State Technical Institute

Abstract: This article analyzes the priority directions for the development of mortgage lending in commercial banks and mechanisms for improving it. Mortgage lending plays a significant role in improving housing conditions for the population and supporting the development of the construction sector. The study examines the economic essence of mortgage lending, its role in the banking system and the factors influencing its development. Particular attention is paid to the impact of interest rate policies, government programs and digital technologies on mortgage lending development. The results show that improving mortgage lending requires diversification of credit resources, effective risk management and institutional development of the mortgage market.

Keywords: mortgage lending, commercial banks, housing market, banking system, credit portfolio, interest rate policy

Kirish

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida uy-joy masalasi aholining ijtimoiy farovonligini ta'minlashda muhim omillardan biri hisoblanadi. Aholini arzon va qulay uy-joy bilan ta'minlash jarayonida ipoteka kreditlari muhim moliyaviy mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ipoteka kreditlari bank tizimi orqali uzoq muddatli kreditlashni amalga oshirish imkonini berib, aholining uy-joy sotib olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ipoteka kreditlash tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlat tomonidan ipoteka kreditlarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator dasturlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, ipoteka kreditlarini subsidiyalash, foiz stavkalarini pasaytirish hamda uy-joy qurilishini kengaytirish bo'yicha muhim qarorlar qabul qilindi. Shu bilan birga ipoteka kreditlash tizimi hali ham qator muammolarga duch kelmoqda. Bank resurslarining yetarli emasligi, foiz stavkalarining yuqoriligi, kredit risklarining mavjudligi ipoteka kreditlash tizimining samarali rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli tijorat banklarida ipoteka kreditlash tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlash hamda uni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Ipoteka kreditlash tizimi iqtisodiy fanlarda keng o'rganilgan. Xalqaro iqtisodchi olimlar ipoteka kreditlari uy-joy bozorining rivojlanishida muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Xususan, F.Mishkin bank tizimida ipoteka kreditlari uzoq muddatli kreditlash mexanizmining muhim elementi ekanligini qayd etadi. Shuningdek, iqtisodchi olim P. Rose ipoteka kreditlash tizimining samaradorligi banklarning kredit siyosati va risklarni boshqarish tizimiga bog'liqligini ta'kidlaydi. U ipoteka kreditlash tizimini rivojlantirish uchun banklar kredit portfelini diversifikatsiya qilishi zarurligini qayd etadi. Basel bank nazorati qo'mitasi tomonidan ishlab chiqilgan xalqaro standartlar ham bank kreditlash tizimining barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu standartlarda bank risklarini boshqarish hamda kredit portfelini nazorat qilish bo'yicha muhim talablar belgilangan.

Tadqiqot natijalari va tahlil

Tijorat banklarida ipoteka kreditlash tizimi bir qator omillarga bog'liq holda rivojlanadi. Ular orasida bank resurslari, foiz stavkalari, kredit risklari hamda davlat siyosati muhim ahamiyatga ega.

1-jadval

Ipoteka kreditlash tizimining asosiy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	Mazmuni
Kredit portfeli hajmi	Bank tomonidan berilgan ipoteka kreditlari miqdori
Foiz stavkasi	Kredit uchun belgilangan foiz darajasi
Kredit muddati	Kreditning qaytarilish muddati
To'lov qobiliyati	Kredit oluvchining qarzni qaytarish imkoniyati

Tijorat banklarining ipoteka kreditlash tizimida kredit portfelining hajmi muhim ahamiyatga ega. Kredit portfelining kengayishi banklarning moliyaviy imkoniyatlarini oshiradi hamda uy-joy bozorining rivojlanishiga xizmat qiladi.

2-jadval

O'zbekistonda ipoteka kreditlari hajmining o'sish dinamikasi

Yil	Kredit hajmi (trln so'm)
2020	9.5
2021	11.2
2022	13.7
2023	16.4
2024	19.1

Mazkur jadvaldan ko'rinib turibdiki, so'nggi yillarda ipoteka kreditlari hajmi sezilarli darajada oshib bormoqda. Bu esa uy-joy qurilishi va bank kreditlash tizimi rivojlanayotganligini ko'rsatadi.

Ipoteka kreditlarini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

Tijorat banklarida ipoteka kreditlarini rivojlantirish uchun bir qator ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish zarur.

Banklarning uzoq muddatli moliyaviy resurslari ko'paytirilsa ipoteka kreditlari hajmi ham oshadi.

Ikkinchidan, ipoteka kreditlari bo'yicha foiz stavkalarini optimallashtirish zarur. Foiz stavkalarining yuqoriligi aholining kredit olish imkoniyatlarini cheklaydi.

Uchinchidan, ipoteka kreditlari bozorida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish lozim. Raqamli bank xizmatlari kredit olish jarayonini soddalashtiradi va bank operatsiyalarining samaradorligini oshiradi.

To'rtinchidan, ipoteka kreditlari bo'yicha risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish zarur. Kredit risklarini samarali boshqarish bank tizimining barqarorligini ta'minlaydi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ipoteka kreditlash tizimi mamlakat iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Tijorat banklari orqali ipoteka kreditlarini rivojlantirish aholining uy-joy bilan ta'minlanish darajasini oshirishga xizmat qiladi. Ipoteka kreditlash tizimini yanada rivojlantirish uchun bank resurslarini ko'paytirish, kredit risklarini samarali boshqarish, foiz stavkalarini optimallashtirish hamda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish zarur. Kelajakda ipoteka kreditlash tizimini

rivojlantirish orqali uy-joy bozorining barqaror o‘shini ta’minlash hamda aholining turmush darajasini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Banklar va bank faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni. - Toshkent, 2019.
2. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Bank tizimi statistik ma’lumotlari. - Toshkent, 2024.
3. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III Framework. - Basel, 2018.
4. Mishkin F. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. - Pearson, 2019.
5. Rose P., Hudgins S. Bank Management and Financial Services. - McGraw Hill, 2018.
6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisobotlari. - Toshkent, 2023.
7. IMF. Global Financial Stability Report. - Washington, 2022.
8. World Bank. Housing Finance Policy in Emerging Markets. - Washington, 2021.